

характер при встановленні і законодавчому закріпленні конкретних прав і обов'язків місцевих органів виконавчої влади в інших нормативних актах.

Список використаних джерел:

1. Recommendation № R(98)12 of the Committee of Ministers to Member States on Supervision of Local Authorities' Action (adopted by the Committee of Ministers on 18 September 1998 at the 641st meeting of the Ministers' Deputies) // Акти європейського права з питань регіональної політики та місцевого самоврядування / Заг. ред. В.М. Литвина. – 2-ге видання, виправлене і доповнене. – К. : Парламентське вид-во, 2010. – 792 с.
2. Постанова Верховної Ради України від 31.08.2015 № 656-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/656-viii>.
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)» № 2217а. від 01.07.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.
4. Про Конституційну Комісію : указ Президента України від 3 березня 2015 року № 119 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/119/2015>.
5. Про попереднє схвалення законопроекту про внесення змін до Конституції України щодо децентралізації : Постанова Верховної Ради України від 31.08.2015 № 656-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/656-viii>.
6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014>.
7. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) № 2217а. від 01.07.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.

УДК 342.9

ЛЕГЕНЬКИЙ М.І.

**ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗАМОВЛЕННЯ НА ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ
У ВИЩІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

Розкриваються особливості нормативного забезпечення формування та розподілу державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою. Виявлено юридичні невідповідності чинних нормативних актів. Запропоновано нові підходи до концепції формування та розподілу державного замовлення.

Ключові слова: державне замовлення, вища освіта, державні замовники, виконавці державного замовлення.

Раскрываются особенности нормативного обеспечения формирования и распределения государственного заказа на подготовку специалистов с высшим образованием. Выявлены юридические несоответствия действующих нормативных актов. Предложены новые подходы к концепции формирования и распределения государственного заказа.

Ключевые слова: государственный заказ, высшее образование, государственные заказчики, исполнители государственного заказа.

Peculiarities of the regulatory framework for the formation and distribution of the state order on training of specialists in higher education institutions of Ukraine. Legal inconsistency of applicable regulations are indicated. New approaches to the concept of formation and distribution of the state order are nominated.

Key words: public order, higher education, state clients and performers of state order.

Вступ. Кожного року вступна кампанія, немов лакмусовий папірець, виявляє все більше і більше проблем, пов'язаних із формуванням і розміщенням державного замовлення на підготовку фахівців у вищих навчальних закладах. Причому будь-яка спроба видозмінити, поліпшити, удосконалити, реформувати цю процедуру приводить лише до погіршення ситуації, заганняючи її в глухий кут. Така ситуація насамперед пов'язана з тим, що ці видозміни намагаються вносити в межах чинної системи формування державного замовлення, яку, скоріше, можна назвати відсутністю системи.

Постановка завдання. У межах статті ми ставимо такі завдання: розкрити особливості нормативного забезпечення формування та розподілу державного замовлення на підготовку фахівців з вищою освітою та запропонувати нові підходи до концепції формування та розподілу державного замовлення.

Результати дослідження. Статтею 72 чинного Закону України «Про вищу освіту» передбачено, що показники державного замовлення формуються з урахуванням середньострокового прогнозу потреби у фахівцях на ринку праці. Державне замовлення, як і зазначений прогноз, має формувати центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері економічного розвитку й торгівлі, тобто Міністерство економічного розвитку і торгівлі. Також Законом передбачена участь у формуванні державного замовлення вищих навчальних закладів, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, роботодавців та їх об'єднань. Передбачено, що загальний обсяг державного замовлення для підготовки бакалавра та молодого бакалавра має становити не менше ніж 52% від кількості випускників загальноосвітніх навчальних закладів відповідного року випуску. Тобто фактично кожен другий випускник школи має шанс здобути безкоштовну освіту. До принципів розміщення державного замовлення віднесені конкурсні засади, добросовісна конкуренція, відкритість і прозорість, об'єктивність і неупередженість [1].

Зазначені нормативні положення певною мірою мають розбіжності з нормами Закону України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних і робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» [2], який не передбачає участі у формуванні державного замовлення ні Національного агентства, ні вищих навчальних закладів, ні представників роботодавців. Окрім того, зазначеним Законом передбачене формування державного замовлення на базі подання центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері освіти, і необхідність урахування обсягів видатків Державного бюджету України на зазначені цілі, а у Законі України «Про вищу освіту» ці норми відсутні. Подібні розбіжності потребують негайного погодження.

Досить детально прописано механізм формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців у вищих навчальних закладах у «Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних і робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 20 травня 2013 року № 363 [3, с. 60].

Зазначеним нормативним документом, зокрема, визначено, що державними замовниками можуть бути міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук, національні галузеві академії наук, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські адміністрації. Цей перелік не є вичерпним, оскільки Кабінет Міністрів України має право додатково визначати державним замовником інший державний орган – головний розпорядник бюджетних коштів.

До виконавців державного замовлення урядом віднесено вищі, професійно-технічні навчальні заклади, заклади післядипломної освіти, наукові установи державної та комунальної форми власності, які пройшли конкурсний відбір і з якими укладено відповідний державний контракт. Виконавці відбираються конкурсною комісією, формування якої покладено на державного замовника.

Положенням чітко визначено представництво до складу конкурсної комісії, процедура її формування, а також порядок проведення конкурсу, основні критерії відбору виконавців державного замовлення та вимоги до оформлення результатів конкурсу.

Відразу зауважимо дискусійність норми аналізованого документу, яка обмежує перелік виконавців державного замовлення винятково закладами державної та комунальної форм власності. Представники приватних навчальних закладів бачать у цьому відсутність здорової конкуренції та дискримінацію навчальних закладів за критерієм форм власності. Безумовно, зазначена проблема потребує додаткового аналізу та внесення відповідних пропозицій.

Також є необхідність приведення зазначеного документу до норм чинного законодавства, оскільки чинним Законом України «Про вищу освіту» не передбачене функціонування вищих навчальних закладів I – IV рівнів акредитації, на які посиляється п. 15 положення.

Аналіз наявного нормативного забезпечення регулювання процедури формування державного замовлення дає підстави твердити про наявність системи законодавчих і підзаконних нормативних актів у цьому аспекті. Водночас, на нашу думку, докорінного переопрацювання потребує сама концепція формування державного замовлення. Фактично до останнього часу державне замовлення фор-

мувалося та розподілялося на підставах середньострокового прогнозу потреби у фахівцях. Причому потреби в цілому, а не для державних органів. Відповідно, мали місце проблеми з працевлаштуванням випускників низки спеціальностей у державних структурах. Водночас цих випускників працевлаштовували недержавні та комерційні структури. Навчання за державний кошт майбутніх працівників недержавних структур привело до того, що підготовка фахівців за рахунок юридичних осіб практично зведена до нуля, оскільки комерційні структури не вбачають необхідності витрачати кошти, а хочуть отримати готових випускників, яких навчала держава.

Останніми роками були здійснені спроби реформування, які, на жаль, виявилися необґрунтованими та непідготовленими й спричинили перерозподіл місць державного замовлення на користь популярних спеціальностей і столичних вишів. Таким чином, ми можемо зі значною часткою ймовірності прогнозувати «перевиробництво» фахівців популярних професій (у сфері права, економіки тощо) і дефіцит фахівців, спеціальність яких або менш популярна, або обумовлена більш складними умовами навчання (педагогічні професії, точні науки). Окрім того, посилений наплив абітурієнтів столичних університетів врешті-решт послабить освіту й науку периферії, а цього допускати не можна. Вже в серпні 2016 року керівництво більшості університетів Києва зіткнулося з проблемою дефіциту місць у гуртожитках, оскільки кількість іногородніх першокурсників виявилася неочікувано значною.

Таким чином, кожного року, попри всі намагання (чи удавання намагання) владних структур поліпшити систему державного замовлення на здобуття вищої освіти, ми спостерігаємо все гіршу й гіршу ситуацію. Розуміння недосконалості системи розподілу бюджетних місць, а відповідно, і волонтаристські спроби її змінити, призводять до її розвалу. Кожного року і розподіл бюджетних місць, і правила прийому до вишів змінюються кардинально (що називається, з ніг на голову). Причому не враховуються ні норми закону, ні науково обґрунтовані критерії, ні громадська думка, ні (вибачте) здоровий глузд. За новачками не встигають слідкувати ні освітяни, ні абітурієнти.

Цьогорічний розподіл держзамовлення пройшов із численними порушеннями Законів України «Про вищу освіту» та «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних і робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів». По-перше, не брався до уваги середньостроковий прогноз потреби у фахівцях на ринку праці, та й сам прогноз цього року не готувався. По-друге, не помітна участь у формуванні державного замовлення вищих навчальних закладів, роботодавців та їх об'єднань, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Правда, останнього ще й у природі немає, але це знов-таки чергове порушення закону. А про дотримання таких принципів розміщення державного замовлення, як конкурсні засади, добросовісна конкуренція, відкритість і прозорість, об'єктивність і неупередженість, і говорити, мабуть, не варто. Неврахування норм законодавства та освітніх реалій приводить до необхідності постійного коригування показників державного замовлення, навіть уже в процесі вступної кампанії.

Ручне ж регулювання показників приводить до фінансування перевиробництва фахівців, непотрібних державі, і, навпаки, недофінансування отримання спеціальностей, конче потрібних державі. Ще рік подібного «експериментування» – і можемо отримати повний колапс вищої освіти.

А до вирішення цієї проблеми потрібно підходити насамперед системно. Може існувати безліч підходів до формування реальної системи державного замовлення. Наш підхід полягає в тому, що держзамовлення повинне стати... саме держзамовленням. Тобто держава має замовляти в освіті підготовку фахівців для себе, виходячи з власних потреб.

Така система може містити три блоки.

Перший – інноваційний. Фінансується порівняно незначна кількість місць зі спеціальностей, що становлять інноваційну цінність. Це держзамовлення розміщується у провідних вишах для абітурієнтів із найвищими показниками. Його мета – підготовка майбутніх науковців.

Другий – соціальний. Це місця для осіб з особливими освітніми потребами. Обираються спеціальності, які можуть здобувати і за якими можуть ефективно працювати надалі ці абітурієнти. Кількість місць визначається відповідно до соціальної ситуації, і вони розміщуються у вишах пропорційно, відповідно до кількості цієї категорії абітурієнтів у різних регіонах.

І третій – суто держзамовлення. Визначається відповідно до потреби у фахівцях в державному секторі економіки та бюджетній сфері. Тобто держава замовляє фахівців для себе і потім приймає їх на роботу. А випускники цієї категорії мають, відповідно, відпрацювати певний період на визначених посадах. До 20% цих місць можна віддати центру, а решту – розмістити в регіональних вишах.

Висновок. Зазначені пропозиції мають певні ознаки ризикованості. Зокрема, значне зниження державного замовлення на спеціальності, які популярні, але менше потрібні державі, може викликати невдоволення, і, мабуть, суттєве. Але чи не є марнотратством підготовка за державний кошт студентів, які працюватимуть не на державу або взагалі не працюватимуть за спеціальністю? Може, ліпше всетаки діяти за принципом «краще менше, та краще»?

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/page>.
2. Закон України «Про формування та розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних і робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» № 5499-VI від 20.11.2012 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2014. – № 1. – Ст. 6.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів» № 363 від 20.05.2013 // Офіційний вісник України. – 2013 р. – № 39. – Ст. 1378.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про державне замовлення на підготовку фахівців наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, на підвищення кваліфікації та перепідготовку кадрів у 2016 році» № 408 від 06.07.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/408-2016-%D0%BF>.

УДК 342.9

МАРЧЕНКО В.В.

**МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМУ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ
В ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ**

У статті звернено особливу увагу на неефективність сучасного механізму впровадження електронного урядування в Україні, виявлені основні його недоліки. Проаналізовані основні підходи до розробки та вдосконалення механізму електронного урядування, в тому числі з урахуванням вимог і стандартів Європейського Союзу. Запропоновані основні напрямки модернізації механізму впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади України.

Ключові слова: електронне урядування, механізм, органи виконавчої влади, електронні послуги, портал.

В статье обращено особое внимание на неэффективность современного механизма внедрения электронного управления в Украине, выявлены основные его недостатки. Проанализированы основные подходы к разработке и совершенствованию механизма электронного управления, в том числе с учетом требований и стандартов Европейского Союза. Предложены основные направления модернизации механизма внедрения электронного управления в органах исполнительной власти Украины.

Ключевые слова: электронное управление, механизм, органы исполнительной власти, электронные услуги, портал.

The article highlighted the inefficiency of the modern e-governance implementation mechanism in Ukraine, and found its main drawbacks. It analyzed the main approaches to the development and improvement of e-governance mechanism, including the requirements and standards of the European Union. The basic directions of modernization of e-governance mechanism of the executive power bodies of Ukraine were proposed.

Key words: e-governance, mechanism, executive authorities, electronic services, portal.

Вступ. Одним із найбільш сучасних напрямків у сфері реформування державного управління в Україні на сьогодні є проблема розвитку електронного урядування, стан якого не відповідає рівню країн Європейського Союзу, що становить суттєву перепону на шляху подальшої євроінтеграції нашої держави.

© МАРЧЕНКО В.В. – кандидат юридичних наук, доцент, здобувач наукового ступеня доктора юридичних наук (Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)